

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 22.

Lördagen den 30 Maj

1874.

Riksdagens sista vecka.

Dagen före pingstaftonen afslöts äntligen 1874 års riksdag, i hög tid, innan folkets representanter af sig sjelfva upplöste sig, ty i de voteringar som inträffade under de sista fyra dagarne deltog föga mera än en tredjedel inom kamrarne, och vid ett särskildt tillfälle var antalet röstande bland Andra Kammarens 195 ledamöter endast 55. Mindre än ett hundratal af kamrarnes hela siffra mötte konungen på rikssalen, och den fåtaliga flocken, som skulle föreställa svenska folket, gjorde ett torftigt intryck vid sidan af den talrika och praktfulla kungliga kortégen. Vi blanda oss ogera i frågor som angå etiketten och stå utan allt sammanhang med statsangelägenheterna, men vi äro ej ensamme om den åsigten att det vore önskvärdt i mer än ett afseende, om något af ceremonielet vid sådana tillfällen finge eftergifvas. Det lilla svenska samhället har mer pomp än snart sagdt alla andra konstitutionella riken till sammantagna, men det imponerande deri försvinner, när den såsom hos oss ses två gånger om året. En obetydlig indragning hade denna gång skett i kostumerna, i det häroldernas kåpor, hattar och spetskragar blifvit ersatta med de vanliga kansliuniformerna. Vi skulle önska att reformen en annan gång utsträcktes till viktigare delar af den officiella toiletten.

Konungens frontal var såsom vanligt värdigt och hjertligt; vissa af uttrycken voro utomordentligt väl funna. Det var naturligt

att monarken i främsta rummet ville uttala sin tillfredsställelse deröfver att hans framställning om ett ändamålsenligare ordnande af de förenade rikenas inbördes handel och sjöfartsförhållanden »vunnit samstämmigt bifall hos de båda folkens riksförsamlingar». Det kungliga förslaget om förändringar i den svensk-norska mellanrikslagen, hvilket först till norska stortinget och sedan till svenska riksdagen i enahanda lydelse afgafs, i nära öfverensstämmelse med det utlåtande af svenska generaltullstyrelsen och kommers-kollegium för hvilket vi vid årets början redogjorde, har hos båda riksförsamlingarna funnit det vänligaste mottagande, och om det i Första kamraren föranledde en stunds diskussion, så var anledningen dertill knappast någon annan, än att man tyckte angelägenheten vara för vigtig att passera utan all öfverläggning. Att den nu i båda länderna antagna lagen icke tillfredsställer alla anspråk på handels-gemenskap mellan två folk som lefva under samma konung och äro genom läge, natur, lynne och andra omständigheter så nära förenade som det svenska och det norska, bör vara klart af hvad vi vid det förenämnda tillfället anförde; men viktigare än alla lagar är den goda viljan på båda sidor om gränsen, understödd af nya, allt beqvämare kommunikationsmedel. Tre jernbanor komma efter denna riksdags beslut att förbinda rikena, och om den nordligaste af dem, som kommer att anläggas genom Jemtland, har på kongl.

maj:ts förslag blifvit afgjort att den skall byggas bredspårig, en omständighet som särskildt accentuerades af Första kammarens talman. Med en fin och vacker vändning yttrades på Andra kammarens vägnar inför tronen: »Det var konung Oskar den Andre förbehållet att se sina omsorger för de begge rikenas väl i denna viktiga fråga (mellanrikslagen) krönta med framgång. Det var genom förtroendefull samverkan mellan Sveriges riksdag och Norges storting som föreningsbandet skulle fastare sammanknytas mellan Skandinaviens folk.» »Dessa beslut», yttrades det af konungen, »och de ständigt förbättrade samfärdsmedel hvarigenom Skandinaviens brödrafolk allt mera komma i vänlig beröring med hvarandra, skola väsentligen befästa och stärka den förening hvars utveckling i anda och sanning utgör ett af de käraste målen för mina konungsliga omsorger.»

I det följande af trontalet heter det: »Bland de maktpåliggande ärender som varit till eder handläggning hänskjutna har, oaktadt edert tränga arbete, mer än ett blifvit oafslutadt och måste å nyo företagas.» Då omedelbart derefter talas om befrämjandet af upplysning och kunskaper genom förökade anslag till undervisningsanstalter och vetenskapliga ändamål, så afses sannolikt med detta uttryck särskildt det afslag som riksdagen afgifvit på kongl. maj:ts nådiga propositioner angående ny anordning af rikets elementarläroverk och inrättandet af en särskild anstalt för den praktiska utbildningen af elementarlärare. Vi antaga nemligen att kamrarnes öfriga, ganska talrika afslag på de kungliga framställningarna, vare sig i deras helhet eller i vissa delar, icke skulle hafva blifvit föremål för speciellt omnämmande i trontalet, och det förundrar oss icke att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, efter att vid mer än ett tillfälle hafva sett sin erkända skicklighet att genomdrifva sina förslag stranda mot opåräknade klippor, med nöje begagnat tillfället att gifva riksdagen en baklexa på Attonde hufvudtiteln. Det lyckades honom förra året att i en hastig vändning revolutionera hela vårt högre undervisningsväsende, och det gick äfven, tack vare djupa försänkningar hos de djupa lederna, för sig att öfver vissa ganska märkliga delar af sakens behandling få en slöja kastad, hvaraf blott en obetydlig fik lyftes genom en reservation vid déchargebetänkandet och de yttranden i

kamrarne som deraf föranleddes. Men med civilisationen förkortas mer och mer de terminer på hvilka tjänstfolk tager anställning hos sina husbönder, och gudinnan *Fortuna* gör i detta afseende icke något undantag. Det kommer så lätt en flaga i den välspunna tråden: man låter i ett obehärdadt ögonblick en tvetalighet komma sig till last, och den allmänna uppmärksamheten, som hittills endast varit beundrande, vänder sig med sträng granskning mot hvarje svagare sida som icke längre betäckes af ofelbarhetens nimbus. Att propositionen om ett lärarseminarium afslogs i båda kamrarne, och i sjelfva den trogna Andra kammaren med en betydande majoritet, kunde väl gå den segervane upphofsmanen till hjertat, men han kunde åtminstone trösta sig med att på den saken hafva nedlagt ganska ringa tid och möda, efter som han i den saken inskränkt sig till att utan all egen undersökning antaga i klump hvad de komiterade föreslagit. Värre var det med läroverksreformen, hvilken nu skulle genomföras, och i hvars bringande till ett tillfredsställande slut väl herr departementschefen borde sätta en personlig ära: riksdagen anslag med rund hand alla de för ändamålet äskade penningemedlen men afslog sjelfva organisationen, och hela den väldiga ansatsen stannar tills vidare dervid att latinundervisningen blifvit utesluten från de tre lägsta klasserna af elementarläroverket. Det måste kännas bittert att stå målet för sina sträfvanen så nära och på en gång se sig afskuren derifrån genom en öfverstiglig klyfta, just i det ögonblick man lyft foten för att uttaga det sista steget: Andra kammaren hade just med vanlig beredvillighet bifallit hvad kongl. maj:t ville, och i Första kammaren fattades en enda röst för bifall till statsutskottets förslag, hvilket med vissa modifieringar, och särskildt med bibehållande af ett större antal skolor med realinje, dock väsentligen öfverensstämde med den kungliga propositionen, så att om detta betänkande blifvit af Första kammaren antaget, en sammanjemkning af kamrarnes beslut icke erbjudit några öofvervinneliga svårigheter. Statsutskottet förklarade emellertid frågan genom kamrarnes olika beslut vara förfallen, och det utan att mer än två bland Andra kammarens utskottsledamöter, om vi annars äro riktigt underrättade, reserverade sig till protokollet, och utan att den riksdagens skrivelse, angående regleringen af utgifterna under riks-

statens Åttonde hufvudtitel, hvari svaret på den kungliga framställningen blifvit afgifvet, och som vid justeringen i Första kammaren bordlades, ens föränledde något ogillande yttrande. Ett sådant behandlingssätt har onekligen sina betänkligheter, och i detta fall så mycket mer, som riksdagens båda kamrar verkligen fattat ett öfverensstämmande beslut, nemligen att den reala öfverbyggnad som skall ega rum vid vissa läroverk, om hvilkas antal kamrarna stannat i olika beslut, skall blifva endast treårig. Men det är i allt detta en omiskännelig Nemesis, att den som så trotsat grundlagens bestämda föreskrift att vederbörande myndigheters tankar skola inhemtas, och för öfrigt förfarit med en sådan i ögonen fallande egenmäktighet, skulle vid fullbordandet af sitt verk blifva så att säga bunden till händer och fötter, förmodligen till en synnerlig uppbyggelse för sina underlydande. Hvad nästa riksdag i detta afseende har i sitt sköte kunna vi naturligtvis icke förutsäga, men lika sant som det bekanta ordspråket är, att gammal kärlek icke rostar, lika väl är det genom erfarenheten bekräftadt, att sedan en gång denna känsla gifvit vika för mistroende och ringaktning, plägar den icke stanna på halva vägen. Det är många andra punkter i hr ecklesiastikministerns förhållande till riksdagen, hvilka så mycket mer förtjena att tagas uti ett närmare betraktande, som pressen gjort det omöjliga för att i allt framställa honom öfverträfflig och öfvervinnelig. Det torde mer än en gång blifva tillfälle för oss att återkomma till några bland de märkligaste af dessa episoder, om hvilka vi för ögonblicket icke vilja säga något vidare än att de kunna ingifva något tvifvelsmål, huru vida slutet af denna meteoriskt skimrande bana kommer att blifva lika lysande som dess början.

Det säges vidare i trontalet att »riksdagen genom antagandet af vissa hufvuddelar af kongl. maj:ts förslag i afseende på löneförbättringar och dyrtidstillägg minskat den oro hvarmed otillräckliga löneinkomster låtit statens embets- och tjänstemän gå framtiden till möte». Tanken är lika riktig som uttrycket fint; angående denna del af riksdagens beslut hafva vi redan uttalat vår ledsnad, att så många inkonsequenser och verkliga orättvisor blifvit begångna, men vi hafva på samma gång icke gjort någon hemlighet af vår öfvertygelse, att det största hindret mot ett bättre resultat låg i den löslighet och

brist på utredning hvarmed hela detta ärende blifvit behandladt. Vi hafva nyss i en af hufvudstadens aftontidningar läst en afskedshelsning till riksdagen från en yngre tjänsteman, som funnit sig sviken i sina förhoppningar på dyrtidstillägg för det löpande året, och vi veta att den bittra sinnesstämmning som deri uttalar sig mot folkets ombud delas af ganska många inom de lägre tjänstemannagraderne. I de högre, der det finnes mera insigt och erfarenhet, torde i allmänhet ömdömet om riksdagens förfarande utfalla skonammare, och mera afseende fästas vid de svårigheter som ligga i vägen för en tillfredsställande löneförbättring, så länge riksdagens ofta och med skärpa uttalade önskingar om indragandet af umbärliga statstjänster och ett bättre ordnande af arbetena inom de öfriga icke lyckats vinna mera afseende. Huru mycket den i hr chefs för civildepartementets yttrande till statsrådsprotokollet den 9 januari ovarsamt framkastade frasen rörande presidentsplatsen i kommerskollegium och den deraf föränledda diskussionen inom kamrarna inverkat på hela lönefrågans behandling, torde icke vara obekant för dem som haft tillfälle att se sakerna på något närmare håll.

Ingendera kammarens talman hänsyftade inför tronen på de grunder för ny härordning som blifvit inom generalstaben utarbetade, och öfver hvilka dertill utsedde militära komiterade afgifvit ett utlåtande, som blifvit riksdagen meddeladt. Vi hade nästan väntat oss att mottagandet af detta meddelande skulle, åtminstone å Första kammarens vägnar, vidröras med några erkännande ord, hvilka visserligen icke hade behöft inskränka kammarens handlingsfrihet, när en gång saken på allvar kommer till tals. Vi hafva hittills afhållit oss från alla yttranden om detta viktiga och med spänd väntan motsedda utlåtande, hvars väsentliga innehåll redan blifvit genom de större tidningarnas redogörelser bekant, men tillfälle torde snart erbjudas oss att dertill återkomma. För det närvarande vilja vi blott hafva sagt, att utan allt afseende på svenska folkets förmåga eller oförmåga att bära de bördor som ett fullständigt antagande af den nya försvarsplanen skulle medföra, hafva dess rent militäriska förtjenster vunnit ett ampelt erkännande af kompetenta personer, och det är oss berättadt att främmande sändebud dervid fäst den lifvigaste uppmärksamhet samt äro sys-

selsatte med dess öfversättande, för att hemsända det till sina respektiva regeringar. I konungens tal omnämnes med några få ord att utlåtandet blifvit riksdagen meddeladt, och i sammanhang dermed yttras, att »utredning af den med försvarsverkets omorganisation sammanknippade frågan om grundskatternas upphäfvande påskyndas, så mycket frågans invecklade beskaffenhet medgifver.»

För öfrigt var det, då vi förbigå ett hastigt omnämnande af våra inre kommunikationsanstalters utveckling, endast två saker, nemligen banklagstiftningen och skogshushållningen, som erhållit en plats i det kungliga tron-talet, och då vi eljest icke hafva anledning att för den närmaste framtiden återkomma till dessa båda lagstiftningsärenden, skola vi i det följande så mycket hellre derom yttra några ord, som båda dessa ärendens behandling i riksdagens sista timme, och så att säga i reskläderna, företedde åtskilligt märkvärdigt, som icke kan saknas i riksdagens karakteristik. Båda kamrarnes talmän tillerkände, nästan i lika lydande ordalag, en framstående betydelse åt beslutet att de enskilda bankernas sedlar skola vid anfordran med guld inlösas. Första kammarens talman yttrade några väl sagda ord om de lyckliga konjunkturer för jordbruket och andra näringar som till en förut icke känd höjd stegrat den enskilda välmågan och företagsamheten, hvarigenom återstatsverkets inkomster betydligt stigit, så att det blifvit möjligt att utan särskild tunga för de skattdragande anvisa frikostiga anslag för samhällets behof. Samma talare lade en stark tonvigt derpå att vår tid icke vet af något fortvarande stillestånd, »utan att allt som icke går framåt går i längden till baka». Hvad som derefter följde, att i vårt land lyckligtvis icke finnas några djupa missförhållanden, som försvaga sjelfva samhällsgrunden, och att tvekampen mellan skilda meningsbrytningar icke eger rum för att de skola fientligt tillintetgöra hvarandra, utan på det att det sannas och godas seger må till fäderneslandets välfärd blifva betryggad, var ett ädelt uttryck af välvilja och förtroende mot medkammaren, som icke bör kunna misskännas. Andra kammarens talman fäste sig utom vid här ofvan vidrörda ämnen särskildt vid anslaget till verldsutställningen i Filadelfia, och vid det till kongl. maj:ts bepröfvande af riksdagen öfverlemnade lagförslaget angående mannens målsmansrätt öfver hustrun och giftorätt i bo, det senare kanske mest derföre att

motionerna i ämnet blifvit väckta i Andra kammaren, och denna afdelning af representationen synes hafva ett särskildt anspråk på att gå i spetsen för riksdagen när det gäller s. k. humanitetsfrågor. Det nu fattade beslutet är onekligen välment, men vi befara att det i praktiskt afseende kommer att bära ringa frukter, ända till dess att en fullständig omarbetning blir företagen af 11 Kap. Giftermålsbalken, i hvad som rörer föreskrifterna, huru mannen må hustruns fasta gods bortskifta, förpanta och försälja, samt huru deras gäld betalas skall. Att något så omfattande lagförbättringsarbete icke under den allra närmaste framtiden lär komma till stånd, torde väl vara mer än en sannolikhet, och den tvetydiga förtjensten af ett sådant förhållande torde odelad kunna tilläggas den man som gifvit sitt namn åt den nu varande konseljen.

Af den kungliga propositionen angående förändringar i lagstiftningen för enskilda sedelutgifvande bankar är det icke mycket som återstår; man kan väl säga att den blifvit i sina hufvudsakliga delar afslagen, samt att riksdagen för sin del sjelfständigt beslutat vissa ändringar i banklagen den 20 maj 1864. Den vigtigaste af dessa förändringar är det förut nämnda beslutet att enskilda bankens sedlar skola vid anfordran med guldmynt inlösas, och ehuru kongl. maj:ts ansett en sådan förbindelse icke kunna bankerna åläggas, så länge riksbankens sedlar utgöra lagligt betalningsmedel, är det ingen anledning till befariande att icke regeringen skulle sanktionera riksdagens beslut, som tillkommit på motion af en representant i Första kammaren, hvilken sjelf står i spetsen för en af våra mest betydande enskilda banker, och som deri understöddes af nästan alla framstående bankmän inom kamrarna. Åtgärden är betydelsefull, icke så mycket för de praktiska följder man deraf väntat, att ett tillräckligt belopp af metalliskt mynt skulle komma att genast spridas i den allmänna rörelsen, hvilket väl svårigen låter sig göra förr än banksedlarne på de små valörerna fem och tio riksdaler blifva indragna, som derför att den enda riktiga grundsatsen för sedelutgifningen blifvit af riksdagen högtidligt godkänd, och dermed vägen röjd för ett eventuellt upphäfvande af den tvångskurs som genom § 72 R. F. är riksbankens sedlar tillerkänd. För hvarje vän af en förnuftig lagstiftning för penningrörelsen kan det icke vara annat än högst glädjande, att Andra kammarens

flertal, mot hvars ihärdiga motstånd alla försök till en tidsenlig grundlagsreform i detta afseende strandat, omsider låtit sina betänkligheter fara och med full beslutsamhet slagit in på en väg till upplyst och fördomsfri samverkan mellan kamrarna i en angelägenhet som så nära rör hela folkets välfärd. Angående grunden för sjelfva sedelutgifningen har riksdagen fastställt vilkor, hvilka förefalla oss lika betryggande som de af kongl. majt föreslagna men äro fria från det tvång eller, rent ut sagt, från de trakasserande föreskrifter som innehölls i den kungliga propositionen. Först sedan riksdagens sista vecka inträdt inkom till dess kansli Sammansatta Banko- och Lagutskottets memorial med förslag till sammanjemkning af kamrarnes stridiga beslut i några punkter, och sedan Första kammaren för sin del beslutit att de nya förmedlingsförslagets förkastande i någon enda punkt skulle medföra hela förslagets ogillande, fogade en lycklig slump att Andra Kammarerna, ehuru med en ytterst obetydlig röstöfvervigt, godkände alla de ifrågasatta förändringarna. Det fattades ännu i sista ögonblicket icke betydande ansträngningar af det lumpnaste slag att förstöra hela saken, såsom då en framstående medlem af landtmannapartiet, hvars bekantskap med kyrkoceremonier är oändligt mycket större än hans erfarenhet i bankförrättningar, försökte att få kullslagen den paragraf som bestämmer att bankernas grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af lätt säljbara räntebärande obligationer, med den ömkliga argumentet att de värdelösaste förbindelserna skulle vara de lättast säljbara, efter som en mängd människor, troligen af samma finansiella trosbekännelse som talaren sjelf, skulle hafva en särdeles åtrå att för några öre komma i besittning af räntebärande papper och på detta enda sätt få göra bekantskap med detta slags egendom. En annan ledamot, hvars insigter i bankangelägenheter äro af en högre ordning, fann sin sjelfkänsla sårad derigenom att han varit hindrad från att i det sammansatta utskottet öfvervara beslutets fattande och ville af denna rättmätiga bevekelsegrund göra saken om intet. Det berodde, såsom vi nyss yttrade, af en välvillig slump, att båda kamrarna i sista ögonblicket kunde fatta ett öfverensstämmande beslut, som länder dem sjelfva till heder och, såsom vi säkert hoppas, skall lända fäderneslandet till fromma.

Af den kungliga propositionen rörande

skogsväsendet blef ännu mindre resultat, i det att riksdagen, med förkastande af allt det öfriga, endast godkände det som rörde de militära och ecklesiastiska boställsskogarne. Den kungliga framställningen angående de enskildes rätt att disponera öfver sina skogar blef af det särskilda utskottet endast delvis tillstyrkt och dess betänkande endast af Andra kammaren godkänt, hvaremot Första kammaren för sin del antog ett i reservationsform framställt lagförslag, hvilket framför utskottets hade ungefär samma företräden som detta framför den kungliga propositionen, att mildra inskränkningarna i den enskildes rätt att förfoga öfver sin egendom och borttaga några kontroller, hvilka visst icke blifvit mera verksamma derföre att de blifvit vexatoriska. Såsom grundsats hafva emellertid båda kamrarna antagit förpligtelsen för skogsegare att bereda återväxt efter afverkad skog å sådana marker som icke äro lämpliga för annan kultur eller användas till byggnadstomter, men då intet af de medel som å ena eller andra sidan voro föreslagna till att betrygga lagens efterlefnad synes oss rätt tillförlitligt, kunna vi icke särdeles beklaga att frågan föll för denna gång. Det förekommer oss icke heller rätt lämpligt att stifta en lag som saknar bindande kraft, ända till dess att något landsting behagar antaga den, och ehuru både utskottets och reservanternas redaktion hade ett företräde framför den kungliga, deri att sjelfva lagförslagets första moment var lösgjort från ingressen, hvilken skulle hafva gjort dess giltighet beroende af ett eller flere landstings beslut, gingo de samfäldt ut derpå att åt dessa myndigheter inom vissa gränser öfverlemna lagstiftningsrätten i en fråga der åtminstone grundsatsen väl bör vara för hela riket gemensam. På enskild motionärs förslag beslöt deremot riksdagen en särskild skogsförordning för Norrbottens län, enligt hvilken det skall vara skogsegare förbjudet att för skeppning eller sågning afverka undermåligt virke, d. v. s. träd som på 16 fots afstånd från storändan ej innehåller i genomskärning 7 dec.-tum, så vida icke vederbörande revierförvaltare dertill lemna sitt bifall. Denna bestämmelse, hvilken endast genom en ouppmärksamhet vid föredragningen synes hafva blifvit af Första kammaren antagen, innebär ett så våldsamt ingrepp i eganderätten, att regeringen torde betänka sig två gånger innan hon upphöjer den till lag, i trots deraf att Norrbottens landsting

enständigt yrkat på den drakoniska författningen. Dertill kommer en annan omständighet, som gör saken ännu betänkligare, nemligen att förbudet för afverkning af undermåligt virke inom ett län blir ett premium för samma afverkning i alla de öfriga, i det att den genom förbudet minskade tillgången på sådant virke stegrar efterfrågan på varan och således äfven dess pris. På enskilda motionärers hemställen hafva kamrarna likaledes för sin del antagit en vigtig grundsats, nemligen att tillgrepp af träd eller någon del deraf skall såsom stöld eller snatteri anses, och det var nära att ett förslag att stängselstadgans undantag från regeln att en hvar skall ansvara för den skada som hans husdjur gör på annan mark skulle upphöra att vara gällande i de landstingsområden eller delar deraf för hvilka landstinget sådant beslutat, hade vunnit riksdagens bifall. Olyckligtvis strandade i sista stund ett förmedlingsförslag på Andra kammarens motstånd. Dessa båda bestämmelser äro för en förständig skogshushållning vidare viktigare än något export- eller afverkningsförbud, och riksdagen har genom sitt beslut i förra delen i viss mån godtgjort det förhastande hvartill den efter vår tanke gjort sig skyldig under påtryckningen af en hänsynslös agitation. Det torde icke dröja länge innan äfven den senare grundsatsen, utan hvilken ingen ordentlig skogskultur någonsin kan komma till stånd, vinner hela riksdagens bifall.

Utom dessa vigtiga angelägenheter, hvori de afgörande besluten fattades under kamrarnes två eller tre sista arbetsdagar, hade riksdagen att samtidigt handlägga en massa lagfrågor, till en del af ganska vigtig beskaffenhet, såsom om flottled, afdikning, återvinning af stulen lösegendom, kommunalförordningar o. d., hvarjemte äfven det för några riksdagar sedan väckta förslaget om uppförande på Helgeandsholmen af ett nytt riksdagshus kom med i hvirveln, och ett redan fattadt beslut blef i villervalan omstjelt. Vi beklaga icke särdeles mycket att så skedde, men väl att sakerna skola afgöras i ett sådant fläng, att icke ens den samvetsgrannaste representant hinner nödtorftigt taga kännedom om de många betänkanternas innehåll, och i enstaka fall omöjligen kan göra det, emedan frågor föredragas till afgörande ännu innan utskottsbetänkanterna blifvit i tryck till kamrarnes ledamöter utdelade, hvarigenom på förhand afskåres all möjlighet

att veta hvad man gör. Det är mer än sorgligt, att konstitutionsutskottets förslag till ekonomi med riksdagens tid mötte en så snöplig behandling i Andra kammaren, under det att de enhälligt antogos af den Första, utan annat motstånd än det som gjorde sig gällande från regeringens sida. Kan hända ansågs det stridande mot den konstitutionella anständigheten att låta en icke ifrån regeringens sida väckt nyttig grundlagsändring passera, sedan kammaren afslagit en kunglig proposition till grundlagsförändring, som visst icke var nyttig, ännu mindre nödvändig. I Första kammaren uppträdde chefen för finansdepartementet mot det föreslagna stadgandet att riksdagen skulle öppnas redan nästa söndag efter den 15 januari; hr statsrådet mente att detta var aldeles orimligt begärdt, och att kongl. maj:t oaktadt allt arbete icke så tidigt kunde bli färdig att aflemna den nådiga propositionen om statsverkets tillstånd och behof, och för ingen del var villig att afsäga sig de 2 eller 3 ytterligare respitdagar som riksdagsordningen i sin närvarande form medgifver. Det lyckades honom emellertid icke att finna understöd af en enda ledamot, och Första kammaren antog utan votering alla de på tidsbesparing afsedda förslagen att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling. Annorlunda gick det i Andra kammaren, hvarest, enligt hvad det allmänt berättades, ett par ministeriella ledamöter, hvilka blifvit så sinnade genom något förment förbigående vid de senaste utskottsutställningarna, hade äten annan departementschef utfäst sig att omintetgöra de riksvådliga anslagen. En sådan uppmaning var likväl knappast behöflig, ty det ledande flertalet af denna kammar finner stundom ett oskyldigt nöje uti att, när det ingen ting kostar, visa medkammaren tänderna och ådagalägga sanningen af det vördnadsvärda ordstäfvet, som säger att en ann' kan vara lika god som en ann'. Den erfarenhet af lättsinnigt, oförlåtligt slarf vid ganska vigtiga frågor behandling som denna riksdag blifvit vunnit borde hafva något lärorikt för framtiden, och man tycks kunna begära att den regering som icke kan vara färdig med statsverkspropositionen till den 16 januari åtminstone icke, såsom detta är händt, kommer till kamrarna med aldeles nya propositioner ännu den 24 april, eller knappa tre veckor före riksdagens grundlagsenliga avslutande. Chefen för finansdepartementet yttrade under den öfverläggning på

hvilken vi nyss antydt, att riksdagens sammanträde infaller alldeles för tidigt, och att den icke borde samlas förr än den 1 februari. Må regeringen, om hon finner sådant lämpligt, då göra hemställan till riksdagen i sådan syftning, men må hon på samma gång ställa så till, att folkets ombud hafva något att göra när de komma till samman, så att icke det stora flertalet, såsom nu sker, behöfver långt ifrån sina hem och sina vanliga sysselsättningar gå här och slå dank under hela första hälften af riksdagsterminen.

Döden har denna vår bland folkets representanter skördat ovanligt talrika offer, ett i Första kammaren och icke mindre än fyra i den Andra. Sofve de i frid, och må de lefva i ett godt och vänligt minne! I sina afskedsord till Andra kammaren erinrade dess talman på ett särdeles vackert sätt om de förluster representationen fått vidkännas inom sina egna leder, och hvilka framkallat deltagande af allmän och enskild sakkad. »Till

de bortgångne», fortfor han, »skicka vi der före en vänlig afskedshelsning med vårbloomorna som fått hemortsrätt på deras grafvar.» Aftonen innan riksdagens upplösning följde Första kammarens ledamöter talrikt den ur deras krets bortgångne Johan Jakob Nordström till hans sista hvilorum. Med honom slocknade en ännu i den framskridna ålderdomen mäktig och klart brinnande ande. Son af en främmande jord, kallades han för snart trettio år sedan hit, och mer än en gång sökte hans landsmän återbörda honom till ganska betydande offentliga uppdrag, men han blef sitt sista förbund trogen. När han kom till våra kuster, var den betydelsefullaste delen af hans verksamhet såsom författare afslutad, men praktiska värf lastades i rikt mått på hans starka skuldror, och han svek dem icke. Derföre skall det nya fäderneslandets jord hvila lätt på hans stoft och hans minne länge lefva i en hedrad hogkomst.

Litteratur.

The Parisians by Edward Bulwer, Lord Lytton.
»Author of the Coming Race», 4 vols, Leipzig
Tauchnitz edition 1873, 1874.

Den som om hösten 1872 var van att läsa Blackwood's Magazine fann der under titeln *The Parisians* början af en roman eller novell, som genast på de första bladen förrådde att den anonyma hand hvarifrån den förskref sig icke var någon vanlig skriftställare. Intresset växte med hvarje följande månadsnummer, till dess det sista, ehuru i stympad form, kom i januarihäftet detta år. Hemligheten var då uppenbarad: författaren var ingen mindre än Bulwer — det var hans sista och, vi kunna gerna tillägga det, hans bästa arbete.

Det var, om vi icke minnas orätt, i början på 1830-talet som den svenska allmänheten i Hiertas läsbibliotek gjorde den första bekantskapen med Bulwer's arbeten, »Pelham», »Ernst Maltravers», »Alice», »Eugene Aram» m. fl. I bättre minne torde våra romanläsare hafva »The Caxtons», »My Novel», »A strange story» och hvad de för öfrigt må heta, ända till den fantastiska skildringen af »A coming race», för hvars ianehåll vi på sin tid lemnade en kort redogörelse. Det fins ännu ett annat arbete, »Kenelm Chillingly», liksom

The Parisians härrörande från slutet af Bulwer's lif och börjadt samtidigt med *The Parisians*; dessa tre diktverk utgöra till sammans en särskild grupp för sig, som till anläggning och utförande strängt skiljer sig från hans föregående arbeten.

I hvardera af dessa tre berättelser har Bulwer företagit sig att skildra en särskild sida af sin tid: i det korta företal hvilket hans son, nu varande lord Bulwer Lytton, ställt framför sista delen af *The Parisians*, säger han att detta verk, i motsats mot Chillingly, som är en väsentligen psykologisk analys och har till uppgift att teckna »de moderna idéernas» inflytande på den enskilde, är anlagd på att uppvisa dessa samma idéers inverkan på ett helt samhälle. »Den roman», yttrar han vidare, »är derföre lik ett panorama i mängden och mångfalden af de karakterer som deri framställas för läsarens inbillning. Ingen särskildt framstående ställning är gifven åt någon af dem, utan alla äro tecknade och färglagda med samma omsorg, men med de djerfva och breda penseldrag som fordrades för att kraftigt låta dem framträda på en så stor och så befolkad duk. Sådana karakterer äro i sjelfva verket endast individuella drag för en enda stor figur, och dera

handlingar endast så många yttringssätt för en enda kollektiv personlighet, nemligen det parisiska samhället i det kejsarliga och demokratiska Frankrike, en karakter som lever och handlar öfver allt hela berättelsen igenom och är dess verkliga hjelte eller hjeltinna. Utan tvivel valde författaren detta samhälle derföre att det var längst avanceradt i »de moderna idéerna». För att sålunda vinna en fullständig uppfattning af författarens grundtanke borde *The Parisians* läsas i sammanhang med *Chillingly*, och båda dessa skrifter i sammanhang med *The Coming Race*. Man skall då finna att dessa böcker genom att vaxelvis tala till fantasien, känslan och iakttagelseförmågan till samman fullända framställningen af samma grundtanke under olika synpunkter.»

På något ställe i *My Novel* låter Bulwer en af sina personer gifva en annan det rådet att aldrig lita på snillet så snart något kan vinnas genom arbete, och denna gyllne regel synes han själf hafva genom hela sitt lif gjort till sitt valspråk. Under hela sin mer fyratioåriga skriftställarbana arbetade han oupphörligt på att utvidga sina insigter i människohjertats och mensklighetens natur, läste, iakttog och studerade på ett sätt som snarare hade varit att vänta hos vetenskapsmannen än hos belletteristen, och hans litterära kvarlätenskap visar för första gången, hvilket intensift arbete han nedlagt på dessa skildringar, så lätta och lekande att man skulle tro dem vara utan all möda och ansträngning flutna ur hans penna. Vi våga icke räkna Bulwer bland mensklighetens största snillen, men det fins knappast i hela litteraturens historia någon som gjort ett bättre bruk af sina naturliga gåfvor. Hans födsel och hans samhällsställning gifvo honom ovärderliga tillfällen att uppöfva sin medfödda iakttagelseförmåga, och hans betydande förmögenhet satte honom i tillfälle att fullfölja sin kallelse utan hinder af yttre omständigheter. Hans mångsidighet var förvånande: han var en god och inflytelserik parlamentsledamot, och såsom dramatisk författare har han riktat den engelska teatern med några af dess bästa skådespel — flere ännu okända lära finnas bland hans kvarlätenskap; äfven såsom skald har han försökt sig, fastän med jembeförelsevis mindre framgång, oakadt skönheten och fulländningen i hans vers och den satiriska verven i några af hans mindre stycken. Förmodligen var han allt för mycket

realist för att lyckas såsom poet, och världen har derpå ingen ting förlorat. För att så som han gjort skildra människornas svagheter, till och med deras oarter och deras brott, måste man lefva och röra sig på jorden, icke i molnen; men det vackra hos Bulwer är att han också i menniskonaturens djupaste förnedring aldrig bortsåg från dess ädlare beståndsdelar, och det har blifvit anmärkt att denna känsla för det goda äfven hos den mest förderfvade blef starkare hos honom ju längre han lefde — han blef mer och mer mild och fördragssam, hans satir harmlösare, utan att uppfinningens styrka och framställningens liflighet derpå blefvo lidande.

Svårligen kunde en romanskrifvare finna ett större och bättre ämne för belletteristisk behandling än en målning af Paris under en af de våldsammaste samhällsbyrtingar som historien vet att omtala, och svårligen kunde uppgiften lösas af någon annan än den som genom en i alla afseenden privilegierad ställning varit i tillfälle att egna mångåriga studier åt alla klasser i det franska samhället. En engelsk kritiker säger om *The Parisians*, att man i denna enda bok träffar ett mera omvexlande sällskap än på de beryktade maskeradbalerna i den parisiska operan: vid sidan af den högdragna legitimisten möter man börsaristokraten från *Chaussée d'Antin*, och den vildaste socialismen har sina representanter lika väl som den stillsamma bourgeoisieien. Scenen öppnas under det ystra, oförtuseende kejsardömet, då människorna lefde i ett rus af nöjen och en yrsel af timlig åflan, liksom ingen vulkan doft arbetade under deras fötter, och icke en molnfläck visade sig vid den politiska horisonten. Man ser dock i fjerran huru den lilla skyn börjar samla sig, huru den växer och svartnar, till dess stormen bryter lös, liknande en tropisk orkan, som skakar samhället ända i dess djupaste grundvalar. Under sådana upprörda tider falla alla förklädnader: passionen visar karaktererna i deras skrofliga verklighet. På det hårdhändta förtrycket följer politiskt själfsväld, samhällsskilnaderna sönderbrytas, alla klasser flyta uti hvarandra, alla trosbekännelser finna sina målsmän och göra sina proselyter; njutningslystna lättningar störas i sin veklga ro, alla menniskor tänka, tala och handla med feberaktig häftighet, alla hemliga planer och intriger komma på en gång i dagsljuset, prester och ateister, legitimister och imperialister, orleanister och republikaner, börsnagater och

socialister, äro i en våldsam rörelse, under det att dräggen i den ofantliga staden arbetar sig upp till den sjudande ytan. Alla samhällsförhållanden äro omstörtade, och menniskor af alla klasser finna sig invecklade i främmande och oförutsedda situationer. Genom hela detta virrvarr af menniskor som förlorat sitt fotfäste, »lejon», som uppskakas ur sin förvekligade ro för att taga geväret på axeln, litteratörer, som hafva att välja mellan glömska och blind lydnad för den nya makten, penningfurstar, som hafva hungersdöden för ögonen, och kvinnor, som söka förgätnhet af sina egna lidanden i bemödandet att mildra andras, löper en dubbel kärlekshandel mellan styckets förnämsta personligheter, såsom en rosenröd tråd, hvilken sammanbinder den vexlande intrigen.

En parisisk historia kan icke börjas bättre än på boulevarderna; provincialen möter här den infödda parisaren, och med stor konst sammanför Bulwer ett par representanter af de båda klasser som gifva det franska samhället dess bestämmande prägel och äro orsaken till dess glans lika mycket som till dess olyckor. I Alain de Rochebriant lära vi känna en typ för legitimitisterna, arftagaren till ett stort namn och ett skuldsatt gods, utan utsigter för framtiden, emedan han valt att lefva i minnet af det förlutna. Denna karakter är i hög grad tilldragande. Han har alla de egenskaper, både hjertats och förståndets, som göra en man god och älskvärd: han är renhjärtad, ridderlig, oegennyttig och brinner på sitt vis af kärlek till sitt fädernesland, men han vet ingen väg att göra sig nyttig och vissnar hellre bort i en glanslös översamhet än han försöker bryta de bojer som traditionen pålagt honom. Han har blifvit uppfostrad i den föreställningen att han är omöjlig för det närvarande samhällsskicket, och att han skulle förverka sin börd, om han försökte att i ett eller annat samhällsnyttigt yrke återupprätta sin familj ur den ekonomiska ruin hvori den råkat.

Hans världskänedom är icke mycket större än korsfararens hans stamfaders, och hans ridderliga grundsatser, ännu urmodigare än hans drägt, ett verk af någon bretagnisk byskräddare, förskrifva sig från Gottfreds af Bouillon dagar — han har insupit dem med modersmjölken och omfattar dem med ett oförderfvadt sinnes ungdomliga värme. Den stela tillbakadragenheten från det närvarande, den fullfullkomliga oförmågan att finna sig under en

annan dynasti och ett annat samhällsskick än dem som Frankrike oåterkalleligen växt ifrån, ger honom onekligen en viss grad af tragisk värdighet, som emellertid icke är helt och hållet höjd öfver löjet och tadlet: hans ohjelpighet har med alla hans personligt intagande egenskaper något af Don Quichote. En gammal släkting, som sett världen och förstätt att göra bruk af sin erfarenhet, utpekade för honom de vägar han har att välja. Han kan först och främst sälja sina egendommar, betala sina skulder och lefva temligen bekvämt på återstoden. Duger icke, min grefve, blef svaret, jag vill till det yttersta försvara hvad jag fått af mina förfäder; jag kan icke sälja deras stamträd och deras grafvar. På den gamle vännens invändning att hans adelskap i alla fall blef kvar, att större delen af Frankrikes gamla *gentilshommes* vore utfattige, och att ingen revolution kunde öfverkörsa hans namn, svarade han helt kort, att detta var ämnen på hvilka han icke kunde inlåta sig; hans gods kunde slitas ifrån honom, men han kunde icke frivilligt uppgifva dem. Ett annat råd, att söka inträde i statens tjänst, då de som suto vid makten endast skulle vara allt för glade att få gifva honom, ättlingen af ett bland Frankrikes äldsta hus, en ministerpost eller något liknande, fann han icke mindre omöjligt än det första: intill dess att Henrik V formligen afsagt sig sin rätt till Ludvig den Heliges tron, kan jag icke tjena någon annan man som sitter på denna tron. — Huru mycket annorlunda kunde icke Frankrikes öden hafva varit, om denne unge mans själsfränder, utan att uppoffra något af sitt personliga högsinne, varit mindre trånghufvade i afseende på samhällsformerna och redligt tjent sitt fädernesland äfven under en annan styrelse än den som de skulle hafva föredragit. Lyckligtvis för vår unge markis åtog sig landets och hans egna olyckor hans uppfostran och gjorde honom till en nyttig medlem af samhället, i stället för en aktningvärd anakronism.

Ojemförligt samhällsfarligare och oeffterrättligare är den samhällsklass af hvilken Frédéric Lemercier är representant, ty markisen har något allmänt menskligt och därför försöande i sin varelse, men denne är allt igenom fransman och genomskad parisare. Man kan knappast tänka sig huru de samhällsfientliga sekterna skulle hafva kunnat uppkomma utan i åsynen af denna välgödda bourgeoisie, hvilken likt liljorna på marken icke

arbetar, ej heller spinner, men ändå öfverträffar Salomo i prakt och kräslighet; fäderna stodo bakom disken eller arbetade i verkstaden och förtjente så mycket pengar att lifvet för deras söner och sonsöner är en oafbruten helgedag. En sådan ung man är Lemerrier, städad och väluppfostrad, till och med förfinad i sin smak, godhertad och hederlig, men i botten en *bourgeois*, som icke har sinne för offentliga angelägenheter, annat än så vidt de lämpa sig för att utan all ansträngning förtjena mycket, mycket pengar. Hans dagliga arbete är att mellan sin utsökta frukost och sin promenad i Boulogne-skogen trängas en stund med Börsens rofdjur, för att se om der är något kap att göra; för öfrigt är han en älskvärd person nog, med vissa egenskaper som för honom öppnat tillträde till finare kretsar än de blotta penningmännens. Det är svårt att säga om han är mera fäfang än godhertad; han är sammansatt af nycker och motsägelser, och han har ett skarpare öga för det glänsande och uppseendeväckande än för det aktningssjudande. Betecknande för sådana karakterer som hans är det svar som hans vän och gamla skolkamrat hr Rochebriant gaf, när någon frågade honom om han trodde att Lemerrier, som åkt ut till Boulogne-skogen för att göra eröfringar, skulle kunna begå en impertinens mot en qvinna, om han icke hade några vitnen af sitt eget kön och slag till att beundra och afundas sig. Nej, sade ädlingen, Frédéric's natur är beundransvärd, och om han någonsin gör en sak för hvilken han borde blygas, så sker det af fäfanga att visa huru skickligt han gör den. Lik en sann fransman kan denna sybarit taga humör och vilja slåss för en småsak med en gammal vän, men ögonblicket derefter bjuda honom halfva sitt hus och sin förmögenhet, fastän den senare jemt och rätt förslår för hans personliga behof. En sådan man bekymrar det föga hvem som regerar Frankrike, eller hvilka öden hans land går till mötes, så framt de icke inverka på fondbörsen. Hvilken fullblodsparisare ni är, min kära Frédéric, sade till honom Duplessis, den förslagna finansmannen. Jag tror att om vi just nu finge höra den sista engelns basun, skulle parisarne ordna sig i två grupper: den ena skulle sjunga *la marseillaise* och stoltsera med den röda fanan, de öfrige skulle rycka på axlarna och säga: bah! liksom om *le bon dieu* skulle hafva så dålig smak att han ville göra något illa åt Paris, behagens

säte, konsternas skola, förnuftets källa och världens öga — och så skulle förstörelsens engel finna dem smekande pudlar och fabricerande *bons-mots* om qvinnorna. — Och detta med rätta, svarade Lemerrier lugnt; hvilket annat folk i verden skulle bevara sitt lätta hjerta under så obehagliga omständigheter? Men hvarföre tager ni sakerna så högtidligt? Naturligtvis skall det blifva krig, och det är fäfangt nu att tala om förklaringar eller ursäkter. När en fransman säger att han blifvit förolämpad, då menar han att slåss och icke att göra ursäkter. Men låt det nu också blifva krig: än sen då? Våra tappra soldater slå preussarne, taga Rhen, komma hem till Paris dignande under bördan af sina lagrar, och en ny *Boulevard de Berlin* ställer *Boulevard de Sébastopol* i skuggan. — En sådan man har ingen ting vidare att lära, han känner lifvet och dess fäfänglighet och tager den onda dagen lika som goda; under belägringens trängsmål är han färdig att dela sin sista franc med en kamrat, går på vakt med de andra i nationalgardets uniform, och sofer på en halmkärve sedan han slagit i hjel den långa aftonen med ett kortparti. Sådan är hans patriotism: han undandrager sig icke sina medborgerliga pligter, och han är för belevvad till att vara otidig mot sina officerare, men han tror icke på dem, ty han tror på intet, han önskar och hoppas ingen ting och skämtar öfver eländen som han icke kan undfly.

Det fins talrika mellanklasser, som fylla svalget mellan fullblodslegitimisterna och börs-magnaterna: de båda bröderna Vandémar representera hvardera på sitt vis den ställning som de gamla familjernas ättlingar intaga eller nyligen intogo i det franska samhället. Liksom Rochebriant äro dessa båda män genom sin börd och sina grundsatser utestängde från det offentliga lifvet, eller tro sig vara det; den liflige Enguerrand kastar sig under denna isolering i en hvirfvel af nöjen, under det att den allvarlige Raoul egnar sig åt religionens och människokärlekens verk. Båda betrakta hvarandra med den beundrande broderskärlek som måste vara egen för den franska racen, och de synas till och med sätta sin egen ära i hvarandra öfverdrifter. Båda hafva enorma lefnadsbehof, den ena för sina utsväfningar, den andra för sin välgörenhet, och som deras egen förmögenhet är ringa, skaffa de sig de medel de behöfva genom en liten

handelsindustri, hvilken de hemligen bedrifva i bolag genom en förtrogen tjänare.

I en skildring som denna kunna skriftställare icke saknas, efter som pennan blifvit Frankrikes förnämsta statsmakt, åtminstone negativt taladt: det är med denna häfstång som välden och dynastier öfverändakastas, och det kan utan öfverdrift sägas att samtliga styrelser i Frankrike som fallit sedan de sista 50 åren hafva fallit för pressen. Journalismen har liksom legitimitismen sina grader, och Bulwer lär oss känna åtminstone fyra. Här hafva vi Savarin, lysande journalist och kritiker, eftersökt sällskapsman, genomdrifven och beräknande politiker, och öfver hufvud taget en man som icke försmår att göra gällande till sin fördel den herskande ställning till hvilken han uppsvingat sig inom sitt eget litterära koteri. Här hafva vi De Brézé, journalist och vicomte, man af värld och genuin parisare, rikt utrustad med denna gäckande qvickhet hvilken i Frankrike så mycket hedras och fruktas, en man som ständigt skref i-hjel regeringar, för att sedan sakna dem, och som slutligen under kommunen fick göra bot för sina förseelser. Här är slutligen den spetsiga och skarpsinniga De Mauléon, gammal *viveur* och ränksmidare, som har sitt finger med i hvarje intrig och på visst sätt beherskar alla personernas öden genom de öfverlägsna yttre och inre egenskaper hvilka författaren hopat på honom. Men det är ännu en annan litterär personlighet, på hvilken Bulwer med förkärlek synes hafva koncentrerat hela sin konst, representanten af »det unga Frankrike», eller rättare sagdt »unga Paris», Gustave Rameau. Det är icke möjligt att ett sådant porträtt blifvit gjordt utan att någon suttit för det; vi känna igen enskilda drag af Villemessant, Rochefort, Ernest Feydeau och andra revolutionens *enfants terribles*, men det hela är en ny bild, hvars original vi icke sett, ehuru det måste finnas, efter som bilden har alla kriterier af inre sanning. Rameau är en af dessa ättlingar af det litterära Bohême som höjt sig öfver brödbehovfen för dagen, och när den unga markisen Alain de Rochebriant, som i längden icke förmått motstå den franska hufvudstadens förförelser, i ett ögonblick af penningförlägenhet såg sig nödsakad att afyttra sin kupé och sina utsökta vagnhästar, kom detta särdeles lägligt för den republikanska tidningsskrifvaren, hvars egen vagn nyss förut olyckligtvis kommit att få göra tjänst i en barrikad. Hans föräldrar,

hederligt och anständigt borgarfolk, finnas icke till för det unga lejonet, hvars sympatier äro med socialisterna i Belleville, och hvars lefnadsvanor tillhöra *la jeunesse dorée*. Vi kunna icke säga att denna bild i och för sig är intagande; såsom person är han temligen obehaglig, till anletsdragen vacker men icke behaglig, med en af utsväfningar förstörd helsa, utan särdeles stora själsegenskaper, men så mycket rikare utrustad med denna giftiga qvickhet hvilken i hans fädernesland fruktas och beundras, just emedan den är så farlig. Grundlynnnet i hans karakter är sjelfviskhet: för honom, snillet och folkledaren, är hela den öfriga världen skapad, och hans inbilskhet går öfver alla gränser. Men med allt detta saknar han icke några försonande egenskaper, och på den kvinliga hälften af menkligheten utöfvar han samma tjuvningskraft som ormen på Eva, derföre att han var så smidig och elak. Vi låna till att skildra honom några ord, hvilka Bulwer lägger i munnen på en annan af styckets personligheter, en läkare, som var hans kamrat i en revolutionär komité. »Gustave Rameau är typen för denna temligen talrika klass af den parisiska ungdomen hvilken jag ville kalla absintens förlorade stam. Det fins ett slag af män som börja lefva i full galopp medan de ännu äro barn . . . Till denna kärlek för ruset kommer hos Rameau och skriftställarena af hans klass en imitation af Henry Heine, på karrikatortecknarnes fason naturligtvis, hvilka göra sin teckning träffande i den mon den är ful. Det är icke lätt att imitera Heine's fina patos och gnistrande qvickhet, men det är lätt att imitera detta hans trots mot det gudomliga, detta hans outtröttliga krig mot denna tankens och handlingens höghet, som är grunddraget hos alla skriftställare hvilka lyfta sitt folk och sitt fädernesland. Rameau kan icke blifva en Heine, men han kan i förhållande till Heine blifva hvad en vanskaplig, grinande dverg är i förhållande till en krossad, smädande titan.»

Med allt detta är det omöjligt att icke intressera sig för unga Rameau, ty Bulwer har begåfvat honom med några egenskaper, sådana som vi kunna tänka oss hos en fallen engel af lägre ordning, och vi känna att om han ville ångra och bättra sig, skulle vi kunna förlåta och till och med älska honom. Bulwer har på ett mycket konstmessigt sätt gjort dessa egenskaper gällande i hans förhållande till hjeltinnan i boken, den sköna

och renhertade Isaura Cicogna, hvarom mera längre ned, och till en annan hjeltinna, Julie Caumartin, en af operans stjernor samt i alla afseenden motstycke till den förra. Han är icke värd att lösa någonderas skotvång, men ändå har han öfver båda vunnit en makt som gränsar till det underbara: den förra har under inflytandet af intriganta vänner och olyckliga tillfälligheter, i ett ögonblick då hon trodde sin rätta lefnadslycka förspild, varit färdig att räcka honom sin hand, i det hopp att med denna draga honom till baka från afgrundens rand; den senare ville för hans skull rent af uppoffra alla den franska hufvudstadens ryska prinsar, cachemirschalar och soupéer i *Maison dorée* och kastar för sin trolöse beundrars fötter, när han är sjuk och utblottad, hela sin rikedom, sedan denna ångrande Magdalena, genom en följd af händelser som utgöra intrigens konstigast väfda maskor, kommit i besittning af en hederlig förmögenhet. Vi hafva här icke för afsigt att redogöra för berättelsens gång; endast så mycket böra vi nämna att Isaura till sin lycka återvann sin frihet, samt att kommunens skicklige skriftställare och operadansösen slutligen blefvo ett äkta par. Författaren hann icke att fullt avsluta sitt arbete. Lord Lytton den yngre, som utgifvit det, uttalar i en not den förmodan att något tragiskt öde under kommunens strider varit förbehållet åt detta regellösa äkta par, ehuru episoden derom icke kommit att blifva utarbetad.

I detta galleri kunde naturligt icke fattas en representant för den parisiska arbetsklassen; Armand Monnier är en sådan. Bland alla de många personligheter med hvilka den intrigspinnande De Mauléon stod i beröring, och hvilka han begagnade för sina ändamål, är Monnier icke den minst märkvärdiga; han är, såsom denna förklädda aristokrat en gång sade honom i ansigtet, »typen för den mest upproriska och mest inbiliska menniskorace som krälar på jordens yta». Han är ett slags kristen, af en kristendom hvari ingår en god del rationalism med rika tillsatser af Rousseau och Saint-Simon: han tror på den fattiges rätt att tillägna sig den rikes egendom, på kärlekens rätt att sätta sig öfver äktenskapet, och på statens skyldighet att sörja för de barn som kunna komma af sådana föreningar. Han lever till sammans med en qvinna som han älskar högt, men hvilken han icke kan göra till sin lagliga

hustru, emedan hon är gift förut, och han betraktar den lagstridiga förbindelsen såsom en förtjenstfull protest mot bourgeoisiens fördomar. Han har en riklig aflöning af en arbetsgifvare som behandlar honom väl, och tillställer en strike för att ruinera honom. De Mauléon bearbetar hans svagheter, smickrar hans fäfänga, begagnar honom till sitt verktyg och, likgiltig såsom han är för de medel han använder, kan han icke fullt undertrycka en känsla af ånger, när han blir vitne till det elände som han bragt öfver denna mans en gång så lyckliga lif. Om denna karakter är sant tecknad — och man kan knappast tvifla derom — så står en parisisk *ouvrier* i naturlig ädelhet och menniskovärde oändligt högt öfver den klass af *littérateurs* som för sina sjelfviska ändamål och sin omätlige njutningslystnad utsuger hans hjertblod och plockar till sig hans *gros sous*. Teckningen af Monnier's förfall i dess olika stadier är full af fina och träffande drag: först vill svärmaren icke lyssna till något annat än sitt vilda och opraktiska sinnesingifvelser — hvarken en tillbedd hustrus tårar och böner eller en älskad broders sunda råd hafva på honom något inflytande. När de lidanden dessa båda personer förutspått en gång komma öfver honom, och han ser maka och barn utan bröd, utbryter han i vilda förbannelser mot den man som är upphofvet till hans elände, utan minne deraf att De Mauléon i ett ögonblick af sjelfförbräelse erbjudit sig att frigöra honom från den sammansvärjning i hvilken han blifvit invecklad. Skall en medmenniska, utropar han, hafva rätt att bryta mitt förut så lugna, ordentliga och lyckliga lif i värdelösa bitar, att för sina syften begagna mina öfvertygelser, som hittills endast voro oskadliga önskingar, förleda mig till handlingar som störta mig i olycka, och derpå försvinna med den hänfulla förklaringen att han haft nog af mig och kan kasta mig undan såsom ett utnött verktyg? Vi kunna lätt gissa det öfriga: mannen dränker sin förtviflan i vin, och ändå inger han i all sin uselhet ett medlidande, sådant man känner för en fallen konung.

En enda af styckets manliga personligheter är engelsman, mr Graham Vane, men om romanen har en hjälte i vanlig romanmening, så har Bulwer i det afseendet gifvit en hyllning åt sin fosterlandskärlek att han gjort denna hjälte till sin landsman.

Skildringen är fin, snillrik och naturtrogen: Graham Vane är typen för en britisk *gentleman*, genombildad, ridderlig, renhjärtad och försakande. Men i all hans fullkomlighet våga vi icke fritaga honom från litet tråkighet, och de franska medspelarna tillvinna sig i trots af alla sina bräckligheter långt mera vårt deltagande. Det behöfver knappast tilläggas att Graham är född till att spela en stor rol i sitt fäderneslands offentliga lif — han har denna egenskap gemensam med Bulwer's samtliga romanhjeltar. För öfrigt ingriper han på mångsidigt sätt i styckets förvecklingar, och hans öden blifva slutligen förenade med Isaura Cicogna's.

Vårt utrymme nekar oss att med den utförlighet de förtjena redogöra för berättelsens qvinliga personligheter. Det främsta rummet intager den sistnämnda, en förnäm italienska, såsom namnet gifver vid handen, och rikt utrustad med de intellektuella egenskaper som skulle hafva gjort henne till en stor sångerska eller författarinna, om hon icke föredragit att uppoffra sin lysande bestämelse för den man som vann hennes tillgifvenhet. Hennes duenna, signora Venosta, churu endast en biperson, är tecknad med en öfverflödande humor och på samma gång den innerligaste patos: hon är i sin artistiska oerfarenhet och sin barnsliga smak för grannlåter så narraktig att man kan skratta sig till döds, men på samma gång så genomgård och naiv att man icke kan undgå att hålla af henne. Madame Savarin är en äkta parisisk salonsdam, vänlig och godhjärtad på sitt vis, litet intrigant i förbigående sagdt, för öfrigt ett mönster af behag, snille och esprit. I en komposition som afsåg att framställa de moderna idéernas inverkan på samhället kunde emanciperade damer icke umbäras, Bulwer har infört två sådana, den frimodiga amerikanskan Mrs Morley, hvars man, öfversten, är en ypperlig *yankee*, och den snillrika författarinnan madame de Grantmesnil, för hvilken tafra madame Dudevant otvifvelaktigt sutit såsom original. Vi se icke mycket af den senares person men så mycket mer af hennes penna, och brevveling som förekommer mellan henne och Isaura hör till de bäst utarbetade och mest intressanta partierna i boken.

Man kan icke skriva en bok om Paris utan att till hälften fylla den med parisisk *conversation*, och det sätt hvarpå Bulwer löst denna svåra uppgift bevisar huru väl

förtrogen han var med tanke- och uttrycks-sättet hos alla samhällsklasser i den stora verdensstaden. Vi skola icke försöka att återgifva något af dessa beundransvärda samtal, men i stället såsom ett profstycke gifva våra läsare del af en liten episod under den sista delen af belägringen.

»Det var under dessa förfärliga dagar som den lägsta dräggen af den franska hufvudstadens befolkning visade sitt afskyvärdaste anlete, men som på samma gång afslöjade dess älskvärdaste, ädlaste och heligaste karaktersdrag, hvilka under välgångens dagar undfalla vanliga betraktare. De högre klasserna, deri inbegripna öfverlevorna af den gamla aristokratien, hade under hela belägringen ådagalagt egenskaper mycket olika dem som tillskrefvos dem af deras vedersakare. Deras söner hade stått främst bland dessa soldater som aldrig förtalade en officer, aldrig flydde för en fiende; deras hustrur och döttrar hade varit bland de ömmaste och outtröttligaste i de ambulanser hvilka de underhöllo och betjenade; deras hus hade blifvit med högsint gästfrihet öppnade, vare sig såsom hostäder för de från förstäderna inflyttade familjerna eller såsom utvidgningar af de otillräckliga hospitalen. Den hjälp dessa familjer lemnade sina medmenniskor när hungersnöden började, under det att deras egna medel voro mer än vanligt begränsade, öfvergår all föreställning. Beundransvärd var också hållningen hos den genuina parisiska bourgeoisie, små kapitalister och trägna näringsidkare, en klass hvars mod icke är dess mest framstående dygd, om man skall dömma efter dess rädda beteende inför en gatmob. Nu brast dem icke mod, mod att bära med hvarje ögonblick tillväxande försakelser, att undertrycka hvarje knot som skulle hafva kastat skugga på deras patriotism, modet att icke påkalla fred till hvad pris som helst. Det var på denna klass som belägringens eländen nu hårdast tryckte: genom rörelsens stillastående och uteblifvandet af räntorna på de fonder i hvilka de nedlagt sina besparingar voro många af dem bragta i verklig nöd, och endast de som i egenskap af nationalgardister lyckats komma i åtnjutande af 30 sous' daglig sold voro säkra att undgå hungersnöden. Men denna sold hade redan börjat att demoralisera dem som mottogo den. För knapp att räcka till föda, var den nog till att rikligt förse dem med dryckesvaror, och dryckenskapen, hittills sällsynt

bland den parisiska befolkningen, blef en herskande last, framför allt vådlig hos nationalgardisten, emedan den gjorde honom oförmögen att uppfylla sina skyldigheter, i synnerhet sådana soldater som tillhörde de vildeste demokraterna bland de arbetande klasserna.

Men af hela denna befolkning var det två klasser hos hvilka menniskonaturens bästa egenskaper tydligast och på det mest rörande sätt gäfv sig till känna, nemligen kvinnorna och presterskapet, om man under den senare benämningen innesluter de många särskilda brödraskap och föreningar hvilkas handlingar leddes af religionen.

Det var den 27 december. Frédéric Lemerrier stod och stirrade drömmande på ett militäriskt anslag, som förkunnade att fienden, uttröttad af mer än hundra dagars motstånd, hade börjat bombardementet. Vår stackars Frédéric var bedröfligt förändrad; han hade lyckligt undgått de preussiska kanonerna men icke den parisiska vintern, den strängaste man upplefvat på tjugo år. Han var en ibland de många som stelfrusne blifvit förde från posterna till ambulansen, och helt nyligen blifvit utskrifven som konvalescent, då ambulanserna voro allt för mycket upptagna för att längre än högst nödigt var kvarhålla en patient. Han hade allt sedan dess hungrat och frusit. Den vekliga millionären hade ännu tre tusen francs i räntor, af hvilka han dock icke kunde komma åt en centime, emedan den vän i hvars händer han anförtrodt sina papper var i Brétagne. Och den tid hade kommit i Paris då ingen mera kunde få kredit för en mark hästkött eller bränsle till en brasa. Den fordom rika Frédéric Lemerrier var, hvad möjligheten att hålla själ och kropp till samman angår, i sämre ställning än någon engelsk tiggare, som kunde taga sin tillflykt till ett arbetshus. Han kunde naturligtvis hafva fordrat sina 30 sous om dagen såsom nationalgardist, men föga känner man den verkliga parisaren, om man föreställer sig att ett af lejonerna från Chaussée d'Antin skulle hafva

nedlåtit sig till att reklamera denna usla penning. Rationer af livsmedel erhöles endast genom de kvinnors beundransvärda tålmod hvilka hade barn, för hvilka de på en gång voro helgon och martyrer. Lemerrier var bokstafligen taladt på väg att dö af hunger.»

Lemerrier betraktade bulletinen med denna franska glädttighet som en fransk historieförfattare öfver belägringen kallar *une douce philosophie*, och mumlade hörbart för en förbigående: »Vi äro de lyckligaste bland dödlige, ty den nu varande regeringen plågar oss aldrig med tillkännagifvandet af hvad obehagligt kommer att inträffa; först sedan det är förbi få vi veta om det, och då snarare såsom något lyckosamt än motsatsen. Jag möter en civil gendarme och frågar honom hvad det är för skjutande, hvilken af våra armékårer fallit Preussen i ryggen. »Monsieur, svarar gendarmen, det är de preussiska kruppkanonerna: jag ser på proklamationen, och min fruktan försvinner, mitt hjerta blir lättadt: jag läser att bombardementet är ett säkert tecken till att fienden är uttröttad.»

Det följande af kapitlet hör till det mest patetiska som någonsin blifvit skrifvet: här möta hvarandra Armand, De Mauléon och Rameau's moder, under det att den forna operadansösen Julie Caumartin, hvilken försörjde sig med att deklamera det slags poesi som var smakligast för kommunarderna, välvilligt erbjuder ett litet penninglån åt Frédéric Lemerrier, och Monnier i halft rus anklagar den som omstörtat hans egen lefnadslycka och mördat hans broder, men har tillräckligt medvetande att draga sig undan, för att icke komma i frestelse att bära hand på honom.

The Parisians meddelas för närvarande såsom följeton i en daglig tidning, men denna roman är af det slag som icke bör slukas i munbitar utan läsas i sammanhang och med eftertanke. Vi hoppas derföre att den måtte på ett varaktigare sätt blifva införlifvad med vår litteratur.

Blick på pressen.

I en ledande artikel, innehållande åtskilliga betraktelser öfver den tilländagångna riksdagen, återkallar *Nya Dagligt Allehanda*

i minnet, huru, i trots deraf att inga egentliga stridsfrågor förelågo, en anti-ministeriel stämning redan tidigt började utbreda sig,

och »ministèrens snart förestående afgång blef ett slags stående trosartikel, hvarom ej mer behöfde diskuteras». För sin del hade vår samtida ingen ting emot sjö- och finansministrarnes aflägsnande — han har till dessa båda män alltid haft ett godt öga — men är så mycket mera nitisk att kläda blodig skjorta för några af de öfrige. Vidare redogöres för den förmodade planen i konstitutionsutskottet att göra lotsfrågan till en anmärkningsanledning, ehuru det misslyckades, och något annat måste tillgripas i stället. Det heter vidare:

När justitiestatsministern sedan genom en tillfällighet, som ingen kunde förutse, fann sig föranlåten att afträda, var det endast fråga om huru länge det skulle dröja, innan de öfriga statsråden skulle följa efter. Man väntade och väntade en tid att hvarje aften efter det en konselj hållits få se en ny ministère omtalad i Posttidningen. Man fick omsider en justitiestatsminister, men en ny ministère låter ännu vänta på sig, och hvad värre är — den gamla har genom den konstitutionella konflikt, som uppkommit genom denna riksdags bekanta beslut att ensidigt borttaga den egentliga »grunden», d. v. s. anslaget för en bestående institution, i stället för att derom till k. m:t göra framställning, och genom hr *civilministerns offentliga protest emot detta beslut vunnit en fastare ställning än till förene*. Så arbetar man lätt sina motståndare i händerna, när man rusar fram utan besinning. Att nu uppgifva fältet åt upplösningspartiet — till hvilket vi dock ej räkna alla dem, som i den samfälda voteringen om kommerskollegium röstade mot regeringen, emedan många af dem hörde till de lojale, ehuru de för tillfället ansågo frågan om kommerskollegium, *hvarpå ingen, ej ens regeringen, håller*, såsom hufvudsak i voteringen — vore af regeringen oförsvarligt, främst af allt ur den synpunkten, att ett kvarstående tills vidare eller till dess spänningen blifvit löst eller åtminstone lösare har sitt stöd i upprätthållandet af en grundsats, som är ett oundgängligt vilkor för möjligheten af en regering, hvilken ej skall blifva en kastboll i riksdagsmajoritetens händer. Denna grundsats har också lyckligtvis i vårt land, oaktadt den nu bestreds af flere *upplysta och mäktiga potentater* i Första kammaren, *den upplysta allmänna meningen för sig*, och skall få den allt mer, i samma mån som det begångna missgreppet hinner blifva mera belyst, hvartill vi i vår ringa mån skola i det kommande bidra.

Bland dem som med någon större uppmärksamhet följa offentliga angelägenheter torde det icke vara delade meningar derom, att vår samtida på ett lika lyckligt sätt återgifver hr chefens för civildepartementet innersta tanke, som en annan samtida, Aftonbladet, är en öfverträfflig tolk för hr ekle-siastikministerns. Under sådana omständigheter är det uttalande vi här hafva framför oss icke utan sin vikt, emedan vi deraf kunna sluta till en viss evolution, som föregått

inom konseljen, eller åtminstone inom hufvudet för civildepartementet. Man minnes med hvilken utmanande skärpa hr civilministern i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 9 januari hotade att genom tillsättning af presidentembetet i kommerskollegiet gifva samma kollegium en fastare ställning, så vida icke riksdagen för egen del beredde möjlighet att inrätta ett nytt statsdepartement, och vid den diskussion som i Första kammaren egde rum vid remissen af statsverkspropositionen ådagalade han så tydligt som möjligt, att han icke kunde umbära kommerskollegiet, så länge icke ett nytt statsdepartement inrättades, just ett sådant hvars inrättande han såsom enskild representant vid 1868 års riksdag på ett så afgjordt sätt motsatte sig, sedan han riksdagen förut lika ovilkorligt fält dödsdomen öfver kommerskollegiet. »Jag förklarar nu öppet och bestämdt», yttrade hr statsrådet den 24 januari, »att under nu varande förhållanden upprättandet af ett nytt regeringsdepartement är första och oefttergifliga vilkoret för kommerskollegiets indragning och öfverflyttning af dess göromål till sjelfva regeringsmakten.» Då frågan om Sjette hufvudtiteln förevar hos kamrarna yttrade sig hr civilministern till en början lika bestämdt för bevarandet af samma kollegium, men under fortgången af diskussionen kom det fram, att k. m:t visst icke skulle hafva något emot en underdånig skrifvelse med anhållan om kollegiets afskaffande, och nu erfara vi, ur en källa om hvars autenticitet intet tvifvel finnes, att »icke ens regeringen håller på kommerskollegium», ett uttalande så märkligt, att vi icke kunnat afhålla oss från att kursivera det, liksom några andra lika viktiga tillkännagifvanden. Vi erfara nemligen att den nu varande konseljen »genom hr civilministerns offentliga protest emot beslutet vunnit en fastare ställning än till förene»; detta borde väl glädja statsrådet, och långt ifrån att utgöra en anledning till snubbor mot riksdagen, borde den få beröm för det den lemnat statsrådet ett så välbehöfvt tillfälle att befästa sin ställning. Vi skola icke för närvarande inlåta oss på några spekulationer öfver hvad hr civilministern kommer att tillstyrka konungen i afseende på kommerskollegium, men vi betvifla icke att denna rådgifvare kommer att afgifva ett nytt prof på sin af pressen högt beprisade kraft, samt möjligen också på någon liten klokhet. Prejudikatet är gifvet, och regeringen kan, om den

vill, utan att uppgifva några förmenta grundlagsenliga rättigheter, taga väl vara på sitt anseende, och det utan att genstörtigt sätta sig emot en af den »upplysta allmänna meningen» ovilkorligen fordrad reform.

Med »den upplysta allmänna meningen» förstå vi, i motsats mot de »upplysta och mäktiga potentaterna i Första kammaren», naturligtvis den periodiska, och särskildt den ministeriella, pressen, der den allmänna me-

ningen först skapas, för att sedermera af sina skapare åberopas till stöd för deras meningar. Hvad kommerskollegiet angår, finnes det lyckligtvis andra menniskor, både inom och utom riksdagen, med en så sorglig erfarenhet af dess tillvaro, att de till och med utan all vägledning af pressen blifvit öfvertygade om nödvändigheten för hela landets industri af dess snara afskaffande.

Strödda underrättelser.

En mot tusen. Den 9 december 1844, berättar en algierisk tidning, utfördes den största hjeltebragd världen känner, i det att en fransk nybyggare på gården Ben Seman genom sin själsnärvaro och kallblodighet ensam kämpade en hel dag mot 1000 araber och behöll segren. Det var Josef Pirette, född i departementet Puy-de-Dôme, f. d. grenadier vid andra bataljonen af 12:te linie-regementet. Gården anfölls om morgonen af mer än tusen araber, men försvarades ända till nattens inbrott af den oförskräckte nybyggaren, som, känslolös för hunger, törst och trötthet, tycktes tusendubla sig. Han hade ensam lossat 260 gevärskott mot fienderna. Mörkret gjorde en ända på stormningen, och Pirette begagnade sig deraf för att draga sig till baka till det närbelägna lägret vid Arba, der 300 af hans forna kamrater kamperade. Under en lång tid bodde Pirette, älskad och ärad af alla, i gransskapet af staden Cherchel. Många resande passerade hans anspråklösa boning, utan någon misstanke att den enkla och fredliga bonden var hjälten vid Ben Seman. Olyckligtvis utvecklade sig i hans enslighet hans gamla smak för guldsökande: han såg grufvor öfver allt och ruinerade sig utan att bättra sig. Småningom öfvergick denna vurm till galenskap, och när arabupproret 1871 utbrast, rubbades fullständigt hans hjerna, minnet af hans strid återkom beständigt för hans tanke, och då han slutligen blef så våldsam att han måste instängas, tyckte han sig allt jemt kämpa mot de tusen araberna på Ben Seman. Under ett sådant anfall af yrsel kom döden helt nyligen och förlössade honom. Franska regeringen i Algier har hedrat hans minne

genom att officiellt gifva hans namn åt skådeplatsen för hans hjeltebragd.

Vinodling i Kalifornien. Denna kultur går framåt med jättesteg. I år väntas en skörd af 12 millioner gallons, värderad till 3,500,000 dollars.

Innehåll:

	Sid.
Riksdagens sista vecka	337
Litteratur:	
The Parisians by Edward Bulwer. Lord	
Lytton. »Author of the Coming Race»	343.
Blick på pressen	350.
Strödda Underrättelser:	
En mot tusen, m. m.	352.

Anmälan.

Prenumeration å **Samtiden** kan ske på alla postanstalter i riket äfven som i bokhandeln, samt i Stockholm på tidningsutdelningsställena. Priset för helt år 10 rdr, för halft år 5 rdr 50 öre, och för fjerdedels år 3 rdr, *postbefordringsafgiften till landsorten inberäknad.*

Obs. *Alla meddelanden rörande veckoskriften ställas till Expeditionen af Samtiden N:o 5 Clara Södra Kyrkogata 2 trappor upp.*